

เทคนิคการติดตามเร่งรัดหนี้ใน สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

ชุดความรู้ภายใต้กิจกรรมการจัดการความรู้
(Knowledge Management)
โดยสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร

คำนำ

ชุดความรู้ เรื่อง เทคนิคการติดตามเร่งรัดหนี้ในสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เป็นชุดความรู้ที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร ได้จัดทำขึ้นตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๙ ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการ มูลเหตุ แนวปฏิบัติ ขั้นตอนเกี่ยวกับการติดตามเร่งรัดหนี้ โดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง และชุดความรู้นี้ยังสนับสนุนและสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการ และยังส่งผลถึงการนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรด้วย

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ร่วมกันสร้างชุดความรู้ และขับเคลื่อนชุดความรู้ไปสู่การปฏิบัติด้วยดี ซึ่งรวมถึงบุคลากรของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่เห็นความสำคัญของชุดความรู้นี้ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร

สิงหาคม ๒๕๕๙

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. ความสำคัญและวัตถุประสงค์	๑
๒. ขั้นตอนที่สำคัญในการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	๒
๓. สรุปขั้นตอนที่สำคัญในการบริหารสินเชื่อ	๒
ขั้นตอนที่ ๑ การพิจารณาสินเชื่อ	๒
ขั้นตอนที่ ๒ การอนุมัติสินเชื่อ	๓
ขั้นตอนที่ ๓ การติดตามเร่งรัดหนี้	๕
๔. มูลเหตุของหนี้ค้างชำระ	๘
๕. ขั้นตอนการติดตามเร่งรัดหนี้	๙
๖. แนวทางการติดตามเร่งรัดหนี้	๙
๗. การแก้ไขปัญหาเบื้องต้นของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	๑๑
๘. แนวทางในการแก้ไขปัญหา	๑๒
๙. บรรณานุกรม	๑๔

เทคนิคการติดตามเร่งรัดหนี้ในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ความสำคัญและวัตถุประสงค์

จากผลการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ที่ผ่านมาพบว่า ผลการดำเนินงานและความสามารถในการทำกำไรของสถาบันเกษตรกรส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับความสำเร็จและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการธุรกิจสินเชื่อซึ่งถือว่าเป็นธุรกิจหลักที่สร้างรายได้หลักให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ปัญหาสำคัญในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อที่พบ ได้แก่

๑. ปัญหาการติดตามและเร่งรัดหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ
๒. ปัญหาลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้และลูกหนี้ค้ำงาน
๓. ปัญหาด้านสภาพคล่อง
๔. ปัญหาความสามารถในการก่อหนี้ของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรลดลง
๕. ปัญหาความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกในอนาคตลดลง
๖. ปัญหาการขาดทุนจากการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ

ปัญหาทุกปัญหาดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน สาเหตุของปัญหาอาจมาจากปัญหา ของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรเอง ปัญหาในส่วนของสมาชิกและปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีการพิจารณาอนุมัติเงินกู้แล้ว หากเกิดปัญหาในการติดตาม เร่งรัด ติดตามหนี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ไม่มีผู้รับผิดชอบในการติดตามเร่งรัดหนี้ ไม่มีการเร่งรัดติดตามหนี้ตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน หรือไม่มีการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับสมาชิกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้และในฐานะที่เป็นสมาชิกที่ดี เป็นต้น

ปัญหาที่ตามมา คือ ปัญหาลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เมื่อมีปัญหาผิดนัดชำระหนี้ต่อเนื่องกัน โดยที่ไม่มีการแก้ไขปัญหา จะเกิดปัญหาลูกหนี้ค้ำงานในที่สุด และจะส่งผลโดยตรงต่อสภาพคล่องในการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรลดลง ขาดทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน และการปล่อยสินเชื่อความสามารถในการก่อหนี้เพิ่มเพื่อนำเงินมาปล่อยสินเชื่อก็จะลดลง เนื่องจากสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรหรือผู้ให้กู้เห็นถึงปัญหาด้านสภาพคล่องอันเนื่องมาจากปัญหาด้านเงินทุนของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ ซึ่งจมอยู่ในบัญชีลูกหนี้เงินให้กู้ยืม โดยเฉพาะลูกหนี้ที่ค้ำงานที่ยากต่อการเรียกเก็บหนี้ ประกอบกับปัญหาความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคตของลูกหนี้ลดลง อันเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น พฤติกรรมการบริโภคที่ต้องการความสะดวกสบายในชีวิตเพิ่มขึ้น การมีหนี้สินหลายทาง และ/หรือปัญหาภัยธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดทุนในธุรกิจสินเชื่อและขาดทุนในการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรส่วนหนึ่งนั่นเอง

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจึงขึ้นอยู่กับ “การเสริมสร้างความเข้มแข็งการดำเนินธุรกิจการเงินในสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร” ทั้งด้านการบริหารจัดการสินเชื่อ การติดตามเร่งรัดหนี้ การแก้ไขปัญหาลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ การเสริมสร้างองค์ความรู้ทั้งเรื่องการค้ากับดูแลกิจการที่ดี การบริหารความเสี่ยง การตรวจสอบภายในและการควบคุมภายในที่ดี เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะสามารถแก้ไขปัญหาลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ได้ และเพื่อให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีแนวทางการปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกหนี้เงินให้กู้ผิดนัดชำระหนี้จึงได้จัดทำ “คู่มือเทคนิคการติดตามเร่งรัดหนี้” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ในการ กำกับ แนะนำ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานด้านสินเชื่อและการแก้ไขปัญหาลูกหนี้เงินให้กู้ผิดนัดชำระหนี้ และในการบริหารจัดการธุรกิจด้านสินเชื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่สำคัญในการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

เป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างมากในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งในแต่ละฝ่ายต่างมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่ที่จะได้รับมอบหมาย หรือตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร อย่างไรก็ตาม บางเรื่องอาจไม่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่หากได้ใช้วิจารณญาณก็สามารถเข้าใจอย่างชัดเจน ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบที่พึงมีหรือพึงกระทำของแต่ละคน

สรุปขั้นตอนที่สำคัญในการบริหารสินเชื่อ

การบริหารสินเชื่อของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร จะประกอบด้วยการดำเนินการในขั้นตอนที่สำคัญ ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การพิจารณาสินเชื่อ ประกอบด้วย ๒ ขั้นตอนย่อย ได้แก่

๑.การรับคำขอกู้ เป็นการรับคำขอกู้ แผนความต้องการเงินกู้ของสมาชิกผู้กู้ โดยสมาชิกผู้กู้จะต้องแจ้งความประสงค์พร้อมหลักฐานต่าง ๆ เช่น หนังสือคำขอกู้เงิน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หลักประกัน ฯลฯ เพื่อประกอบการพิจารณา

ข้อควรระวัง

- ๑) สมาชิกผู้ถือสมุดคู่บัญชีเงินกู้ ไม่ลงนามในช่องผู้ลงนาม
- ๒) เอกสารประกอบคำขอกู้ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่สมบูรณ์
- ๓) ผู้กู้และผู้ค้ำประกัน กรอกข้อมูลไม่ครบถ้วน และไม่ลงนามในคำขอกู้และหนังสือค้ำประกัน

ข้อควรปฏิบัติ

๑) ตามระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรสมาชิกต้องเก็บรักษาสมุดคู่บัญชีเงินกู้ไว้ให้ ปลอดภัย ไม่พินิจให้ผู้อื่นใช้สมุดคู่บัญชีเงินกู้แทนเป็นอันขาด และทุกราวที่ต้องติดต่อกับสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร สมาชิกต้องนำสมุดคู่บัญชีเงินกู้ไปยื่นต่อสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรด้วยตัวเอง หากสมาชิกผู้ใดไม่ได้นำสมุดคู่บัญชีเงินกู้ไปด้วย สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจะไม่รับดำเนินการให้

๒) ตรวจสอบลายเซ็นสมาชิกผู้กู้ในแบบฟอร์มคำขอกู้กับสมุดคู่บัญชีเงินกู้ ควรมีลายเซ็นตรงกัน เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของสมุดคู่บัญชีเงินกู้มายื่นคำขอกู้แทน

๓) ตรวจสอบเอกสารประกอบคำขอกู้ ให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และถูกต้องตามกฎหมาย

๒. การพิจารณาคำขอกู้ พิจารณาถึงวัตถุประสงค์การใช้เงินกู้ รายละเอียดและคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนงานเกษตรกรรมที่ต้องการลงทุน จำนวนเงินที่ขอกู้ งวดชำระคืน ประวัติการผลิตทางการเกษตร และหนี้เงินกู้ ประมาณการค่าใช้จ่ายตามแผนการลงทุน และประมาณการผลผลิตที่จะได้ตามแผนการลงทุน ส่วนเพื่อขายและประมาณการรายได้ (สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรควรกำหนดประการสำหรับค่าใช้จ่ายและรายได้ไว้ล่วงหน้า และควรใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น ธ.ก.ส. เป็นต้น)

ข้อควรระวัง

๑) เจ้าหน้าที่ไม่กรอกข้อมูล/บันทึกผลการสอบสวนรายละเอียดและคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนงานเกษตรกรรมที่ลงทุน เพื่อพิจารณารายได้รายจ่ายไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ วงเงินกู้ต้องไม่เกินร้อยละ ๖๐ ของผลผลิตที่มีไว้เพื่อขาย

๒) ไม่คำนวณราคาประเมินของส่วนเพื่อขาย หรือประเมินราคามากกว่าร้อยละ ๖๐

- ก) ภูมิวัตถุประสงค์ประสงค์ เช่น นำเงินไปซื้อรถยนต์ ซื้อรถมอเตอร์ไซด์ มือถือ เป็นต้น
- ข) ใ้รายละเอียดคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนงานเกษตรกรรมที่ต้องการลงทุนเป็นเท็จ
- ค) ไม่มีการกำหนดประมาณราคาผลผลิต (คณะกรรมการดำเนินการควรคะเนราคาต่อหน่วยไว้ล่วงหน้า ควรใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) ระเบียบ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ว่าด้วยการเงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ ข้อวัตถุประสงค์ของการกู้เงินสมาชิก ทั้งเงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะปานกลาง ควรกำหนดให้ชัดเจน
- ๒) จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับแผนการลงทุนและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานเกษตรกรรม เพื่อแสดงและคำนวณราคาประเมินของส่วนเพื่อขาย ให้ครบถ้วน ถูกต้อง
- ๓) อาชีพการเกษตรต้องอาศัยดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ หากมีเหตุการณ์นอกเหนืออำนาจการควบคุมของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร และสมาชิกผู้กู้เกิดขึ้น เช่น ภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตการเกษตรได้ผลไม่แน่นอน ดังนั้น การให้สินเชื่อเพื่อการผลิตทางการเกษตรควรเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด
- ๔) กำหนดให้สมาชิกผู้กู้มีหนังสือรับรองจากประธานกลุ่ม เพื่อรับรองการเป็นบุคคลในพื้นที่พื้นที่ทำกิน อาชีพ ที่อยู่อาศัย

- ๕) กำหนดประมาณราคาผลผลิต

ขั้นตอนที่ ๒ การอนุมัติสินเชื่อ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนย่อย ได้แก่

- ๑. การอนุมัติเงินกู้ โดยที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาสินเชื่อ/เงินกู้ และที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ และรายงานการประชุมควรระบุรายละเอียดของสมาชิกที่ได้รับการอนุมัติ และไม่ได้รับการอนุมัติพร้อมเหตุผลการไม่อนุมัติ คณะกรรมการผู้มีอำนาจลงนามอนุมัติเงินกู้ บันทึก/ลงทะเบียนรับคำขอกู้เงิน

ข้อควรระวัง

- ๑) ไม่มีการกำหนดวงเงินที่ให้แก่แต่ละประเภท
- ๒) มีการกำหนดวงเงินกู้และพิจารณาให้วงเงินเกินที่กำหนด
- ๓) การเปลี่ยนการวัดประวัตินี้รายตัวบ่อย ๆ ทำให้ไม่สามารถเห็นประวัติการกู้/ประวัติการชำระคืนหนี้ในอดีต และรายการชำระเงินในแต่ละปีได้
- ๔) สมาชิกผู้กู้ได้รับเงิน/สินค้า โดยยังไม่ได้รับการอนุมัติ
- ๕) คณะกรรมการดำเนินการ ไม่ทราบข้อบังคับ ระเบียบ เกี่ยวกับความรับผิดชอบ กรณีที่ทำให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรเกิดความเสียหาย
- ๖) ไม่มีรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ พร้อมรายการอนุมัติเงินกู้

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) ระเบียบ ของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ว่าด้วยการให้เงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ ข้อ.จำนวนขั้นสูงของเงินกู้ จำนวนเงินกู้แต่ละรายที่ให้สมาชิกคนหนึ่ง ๆ นั้น สุดแต่แต่คณะกรรมการดำเนินการกำหนดตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความต้องการเงินกู้ตามแผนงานผลิตรายได้
- ๒) ทะเบียนหนี้ (การ์ดประวัติ) ควรมีประวัติการชำระเงินย้อนหลัง โดยเฉพาะสาเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้
- ๓) ควรกำหนดให้สมาชิกผู้กู้ชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด นับแต่วันทำหนังสือกู้หรือหลักฐานการกู้

๒. การทำสัญญาเงินกู้ ได้แก่ การทำหนังสือกู้เงินระยะสั้นและหนังสือกู้เงินระยะปานกลาง **ข้อควรระวัง**

- ๑) ไม่จัดทำสัญญาเงินกู้
- ๒) กำหนดระยะเวลาในการคืนมากกว่าระยะเวลาที่กำหนด
- ๓) สมาชิกผู้กู้มีพฤติกรรมของลูกหนี้ซึ่งแสดงออกถึงความไม่ตั้งใจในอันที่จะชำระหนี้ เช่น ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่ตรงต่อเวลา และไม่มีคุณสมบัติอันสมควร
- ๔) ไม่ควรเปลี่ยนการนัดประวัติกู้หนี้รายตัวบ่อย ๆ เพราะจะทำให้ไม่สามารถเห็นประวัติการชำระหนี้ในอดีต และรายการชำระเงินในแต่ละปีได้
- ๕) เอกสารหลักฐานประกอบของบุคคลค้ำประกันไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่สมบูรณ์
- ๖) ไม่มีใบประเมินราคาจากกรมที่ดิน
- ๗) ประเมินราคาหลักทรัพย์ไม่เป็นไปตามระเบียบ
- ๘) ไม่จดจำนอง
- ๙) ระเบียบ ฯ ไม่ได้มีการกำหนดการรับหลักทรัพย์ค้ำประกันอื่น เช่น บัญชีเงินฝากในสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) การนัดประวัติกู้ของู้ค้ำประกัน ควรนัดประวัติการชำระหนี้เงินย้อนหลัง
- ๒) จัดให้มีการทำทะเบียนหลักทรัพย์ และควบคุมให้เป็นปัจจุบัน
- ๓) กำหนดให้มีการตรวจสอบระหว่าง คำขอกู้กับทะเบียนก่อนนำเสนอคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณา

๓. การจ่ายเงิน ต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๑) แจ้งสมาชิกผู้กู้ว่าได้รับอนุมัติหรือไม่ / นัดสมาชิกผู้กู้รับเงิน
- ๒) สมาชิกผู้กู้/สมาชิกผู้กู้ร่วม ลงนามผู้กู้ในหนังสือกู้เงิน
- ๓) สมาชิกผู้กู้ลงนามในเอกสารการรับเงินกู้/รับวัสดุทางการเกษตร/สินค้า
- ๔) จัดเก็บเงินค่าหุ้นตามอัตราที่กำหนดในระเบียบ
- ๕) ลงทะเบียนบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น (การนัดลูกหนี้รายตัว) สมุดบัญชีเงินกู้
- ๖) บันทึกบัญชีลูกหนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีบันทึกการตั้งบัญชีลูกหนี้ (บัญชีแยกประเภทและลูกหนี้รายตัว)

ข้อควรระวัง

- ๑) สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ไม่ได้กำหนดข้อมูลประกอบการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้สินแทนของผู้ค้ำประกัน หากผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้สินได้ เช่น ภาระหนี้สินของผู้ค้ำประกัน รายได้ อายุ สุขภาพ ความตั้งใจในการชำระหนี้ ประวัติการชำระหนี้ เป็นต้น กำหนดเพียงจำนวนคนค้ำประกัน
- ๒) เอกสารหลักฐานประกอบของบุคคลค้ำประกันไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่สมบูรณ์
- ๓) ไม่จัดทำทะเบียนคุมหลักทรัพย์ หรือจัดทำทะเบียนฯ แต่ไม่เป็นปัจจุบัน
- ๔) สมาชิกผู้กู้ไม่ทราบว่าได้รับอนุมัติ
- ๕) จ่ายเงินผิดคน
- ๖) ไม่ได้รับเงิน/สินค้า
- ๗) ไม่ออกหลักฐานเอกสารการรับเงิน
- ๘) ไม่บันทึกรายละเอียดการเป็นหนี้ในเอกสาร หลักฐาน ประกอบการกู้เงิน
- ๙) ไม่ได้ตั้งยอดลูกหนี้/เจ้าหนี้ในระบบ

ข้อควรปฏิบัติ

๑) เจ้าหน้าที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ลงรายการต่าง ๆ ในสมุดบัญชีเงินกู้ให้ถูกต้องตรงกับหลักฐานของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรทุกครั้ง และผู้จัดการหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้จัดการเท่านั้นเป็นผู้ที่ลงลายมือชื่อในช่อง “ลายมือชื่อเจ้าหน้าที่” กำกับทุกช่อง และสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจะใช้เป็นหลักฐานว่าผู้ที่ลงลายมือชื่อดังกล่าวเป็นผู้รับรองและรับผิดชอบในการเบิกหรือชำระหนี้ของสมาชิกผู้นั้น

๒) ไม่ใบประเมินราคาจากกรมที่ดิน

๓) ประเมินราคาหลักทรัพย์ไม่เป็นไปตามระเบียบ

๔) ไม่จดจำนอง

๕) ระเบียบ ๆ ไม่ได้มีการกำหนดการรับหลักทรัพย์ค้ำประกันอื่น เช่น บัญชีเงินฝากในสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร

๔. การตรวจสอบและการนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งเงินกู้ หลังจากสมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้ว

ข้อควรระวัง

๑) สมาชิกผู้กู้ให้นำเงินกู้ไปใช้โดยไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งเงินกู้ที่ได้ระบุไว้ในคำขอกู้เงิน

๒) ไม่มีการตรวจสอบการใช้เงินกู้

ข้อควรปฏิบัติ

๑) ให้คำแนะนำแก่สมาชิกผู้กู้เพื่อใช้วิธีปฏิบัติทางการเกษตรอันได้ผลดีขึ้น ทั้งนี้ เป็นหน้าที่ของสมาชิกผู้กู้ต้องร่วมมือและปฏิบัติตาม

๒) ในกรณีที่ปรากฏว่า สมาชิกผู้กู้ นำเงินกู้ที่เบิกไปใช้ผิดวัตถุประสงค์หรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อใช้วิธีปฏิบัติทางการเกษตรอันได้ผลดีขึ้น หรือภาวะแห่งการผลิตที่ใช้เงินกู้นั้น แสดงว่า จะได้ผลไม่ดีหรือมีเหตุผลอื่น ๆ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาเห็นว่า ไม่สมควรให้เงินกู้เต็มวงเงินที่กำหนดไว้ คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจให้ลดหรือระงับการเงินเงินกู้งวดต่อ ๆ ไป สำหรับรายนั้นได้

ขั้นตอนที่ ๓ การติดตามเร่งรัดหนี้ ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอนย่อย ได้แก่

๓.๑. การรับชำระเงินกู้**ข้อควรระวัง**

๑) การมียอดต้นเงิน หรือวันที่ชำระไม่ตรงกัน ระหว่างสมุดบัญชีเงินกู้กับบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น (การ์ดลูกหนี้รายตัว) และบัญชีลูกหนี้ เป็นเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริต

๒) การคำนวณดอกเบี้ยผิดพลาด

๓) รับเงินแล้วบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วน

ข้อควรปฏิบัติ

๑) ควรจัดให้มีการยืนยันยอดลูกหนี้

๒) ควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบในการสอบถามข้อมูลและการคำนวณตัวเลขทั้งหมด โดยเฉพาะการคำนวณดอกเบี้ย เพื่อความถูกต้อง และเพื่อยืนยันยอดก่อนการรับเงินกู้

๓) แบ่งแยกหน้าที่ระหว่างเจ้าหน้าที่สินเชื่อและเจ้าหน้าที่บัญชี

๓.๒. การติดตามเร่งรัดหนี้ ก่อนครบกำหนดชำระ ครบกำหนด สัญญา ติดตามสมาชิกผู้กู้ ครั้งที่ ๑ ติดตามสมาชิกผู้กู้ ครั้งที่ ๒

ข้อควรระวัง

- ๑) การมียอดต้นเงิน หรือวันที่ชำระไม่ตรงกัน ระหว่างสมุดบัญชีเงินกู้กับบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น (การดลูกหนี้รายตัว) และบัญชีลูกหนี้ เป็นเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริต
- ๒) การคำนวณดอกเบี้ยผิดพลาด

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) กำหนดขั้นตอนการติดตามหนี้
- ๒) กำหนดให้มีผู้ตรวจสอบหนังสือเตือนก่อนแจ้งสมาชิกผู้กู้
- ๓) ฝ่ายจัดการต้องตรวจสอบและควบคุมมิให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการแทนสมาชิกซึ่งสมาชิกมิได้ทราบเรื่องมาก่อน
- ๔) บันทึกผลการติดตามหนี้เงินกู้ค้างชำระของสมาชิก
- ๕) บันทึกและจัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน โดยเฉพาะรายที่มีปัญหาหนี้สินค้ำนาน

๓.๓. การดำเนินการทางศาล การพิจารณาฟ้อง/ไม่ฟ้อง การฟ้องร้องดำเนินคดี**ข้อควรระวัง**

- ๑) ไม่จัดเตรียมข้อมูล
- ๒) ข้อมูลผิดพลาด
- ๓) ไม่จัดทำหนังสือเตือนสมาชิกผู้กู้
- ๔) หนังสือเตือนการชำระหนี้อ่านไม่เข้าใจ ข้อมูลไม่ถูกต้อง
- ๕) เจ้าหน้าที่สิ้นเชื้อลงลายมือชื่อรับสภาพหนี้แทนสมาชิก
- ๖) ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการทวงถามหนี้
- ๗) ไม่บันทึกผลการติดตามหนี้เงินกู้ค้างชำระของสมาชิก
- ๘) ไม่มีรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ
- ๙) เอกสารไม่ครบ
- ๑๐) เอกสารสูญหาย
- ๑๑) ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินคดี
- ๑๒) ไม่มีทะเบียนคุมลูกหนี้ตามคำพิพากษา
- ๑๓) ไม่มีเงินจ้างทนายความ/ทนายความไม่ดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) จัดทีมตรวจสอบการมีอยู่จริงของสัญญาเงินกู้ให้ครบถ้วน
- ๒) บันทึกและจัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ
- ๓) มีการจัดทำ และตรวจสอบรายละเอียดหลักฐานประกอบเรื่องให้ครบถ้วน ถูกต้อง
- ๔) มีทะเบียนควบคุมการจัดส่งเอกสาร รายละเอียดการนำส่ง วันที่ส่งเรื่อง ผู้รับเอกสาร
- ๕) สำเนาเอกสารที่ส่งให้ทนายความดำเนินการไว้ ๑ ชุด เพื่อป้องกันเอกสารสูญหาย
- ๖) มี Check List สำหรับเอกสารประกอบการขอเงิน เพื่อให้ทราบว่าขาดเอกสารเรื่องใด
- ๗) ตรวจสอบเอกสารยื่นต่อศาล ก่อนจ่ายค่าดำเนินการทางศาลให้ทนายทราบ
- ๘) จัดทำทะเบียนคุมลูกหนี้ตามคำพิพากษา
- ๙) จัดทำและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการทางศาล

๓.๔. การบังคับคดี จัดจ้างนายความเพื่อสืบทรัพย์ว่ามีทรัพย์หรือไม่ ถ้ามีทรัพย์ดำเนินการแจ้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์ขายทอดตลาดชำระหนี้

ข้อควรระวัง

- ๑) ไม่ดำเนินการตามขั้นตอนการบังคับคดี
- ๒) การบังคับคดีล่าช้า มีอายุความเกินกว่า ๑๐ ปี หลังจากศาลมีคำพิพากษา

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) บันทึกและจัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ
- ๒) จัดทำทะเบียนคุมเรื่อง และกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- ๓) กำหนดวัน เดือน ปี ที่หมดอายุความ ที่หน้าบัญชีย้อยลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น (การ์ดลูกหนี้รายตัว) หรือไว้ที่ทะเบียนคุมสมาชิกผู้กู้
- ๔) กำหนดให้มีการจัดทำรายงานการบังคับคดีเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงาน และมีการติดตามทุก ๑ ปี
- ๕) รายงานความก้าวหน้าของงานทุก ๖ เดือน หากตรวจสอบแล้วลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สิน ให้ขอระงับการบังคับคดีโดยเร็ว ไม่ต้องรอใกล้หมดอายุความบังคับคดี

๓.๕. การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาผู้รับผิดชอบ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร มีกระบวนการสืบหา ค้นหา ผู้ที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับหนี้ที่ไม่ได้รับการชำระ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการตัดจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ของสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๔๖ และคำแนะนำ นายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังในการบริหารงาน/ปฏิบัติด้านสินเชื่อให้มีความรัดกุมและรอบคอบมากยิ่งขึ้น

- คณะกรรมการพิจารณาและมีมติสั่งการแต่งตั้งกรรมการสอบสวนหาผู้รับผิดชอบ
- มีผู้รับผิดชอบชัดเจน / ไม่มีผู้รับผิดชอบชัดเจน

ข้อควรระวัง

- ๑) ไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพิกเฉยต่อปัญหา ทำให้เกิดปัญหาซ้ำซาก ไม่มีผู้ใดรับผิดชอบ
- ๒) กระบวนการสอบสวนไม่โปร่งใส และไม่เป็นธรรม
- ๓) การดำเนินการทางวินัย และการสอบสวนล่าช้าไม่ดำเนินการตามขั้นตอนการบังคับคดี

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) บันทึกและจัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ
- ๒) แต่งตั้งกรรมการสอบสวนตั้งแต่ ๓ คน ขึ้นไป และต้องเป็นผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น ๆ
- ๓) ทำทะเบียนคุมการสอบสวนเพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการ/ฝ่ายจัดการ สามารถติดตามงานได้
- ๔) ทำรายงานผลการดำเนินการ

๓.๖. การจำหน่ายหนี้สูญ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ได้มีการปฏิบัติงานระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการตัดจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ของสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๔๖ และคำแนะนำ นายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๔๗

ข้อควรระวัง

- ๑) ไม่ผ่านการพิจารณาจากที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ
- ๒) ไม่จัดทำวาระการขอจำหน่ายหนี้สูญของการประชุมใหญ่
- ๓) สมาชิกไม่รับรองวาระการประชุมการขอจำหน่ายหนี้สูญ

- ๔) ไม่มีรายงานการประชุมใหญ่
- ๕) ตัดออกจากบัญชีโดยไม่ได้รับอนุมัติ

ข้อควรปฏิบัติ

- ๑) บันทึกและจัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ
- ๒) จัดทำวาระการขอจำหน่ายหนี้สูญเข้าที่ประชุมใหญ่
- ๓) จัดทำรายละเอียดพร้อมเหตุผลในการขอจำหน่ายหนี้สูญต่อที่ประชุมใหญ่
- ๔) บันทึกและจัดทำรายงานการประชุมใหญ่
- ๕) ตรวจสอบ หลักฐาน เอกสารการอนุมัติ ก่อนตัดออกจากบัญชีเป็นสูญ

มูลเหตุของหนี้ค้างชำระ

โดยธรรมชาติของลูกหนี้ ทุกคนอยากเป็นคนดี ไม่มีความคิดจะเป็นคนโกง และไม่योगใจใคร หากว่าสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีความเข้าใจในพื้นฐานของสมาชิกแต่ละราย มีข้อมูลของสมาชิกและพร้อมที่จะให้คำแนะนำ ปรีกษา เชื่อแน่ว่าสมาชิกนั้น ๆ ย่อมให้ความไว้วางใจต่อสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ดังนั้น โดยพื้นฐานแล้ว มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนต้องการเป็นคนดี ดังนั้น ลูกหนี้ของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรก็มีความต้องการเป็นสมาชิกหรือลูกหนี้ที่ดี มีเจตนาต้องการใช้หนี้ที่ติดค้างหรือค้างชำระ ฉะนั้น การที่สมาชิกหรือลูกหนี้มีโอกาสดำเนินการหนี้ได้หรือไม่ องค์กรประกอบหนึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถของตัวสมาชิกเอง ขณะที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรในฐานะเจ้าหนี้หรือผู้ติดตามหนี้ได้ให้โอกาส และให้การชี้ทางที่ถูกต้องในการชำระหนี้หรือไม่ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และในทีนี้จะจำแนกประเภทของลูกหนี้ ออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มต้องการชำระ แต่ยังไม่พร้อม เป็นลูกหนี้ที่มีกำลังพอจะใช้หนี้ได้ แต่มีความจำเป็นบางประการที่ทำให้ต้องนำเงินไปใช้ ทางอื่นก่อน เช่น สมาชิกที่เป็นหนี้นอกระบบด้วย ทำให้ต้องหาทางที่จะชำระหนี้นอกระบบก่อน เพราะการทวงหนี้นอกระบบมีความเข้มข้น

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มต้องการชำระ แต่ไม่มี สมาชิกกลุ่มนี้ไม่มีเจตนาที่จะปฏิเสธ การชำระหนี้ แต่ด้วยการที่ยังไม่มีความสามารถที่จะชำระหนี้จริง ๆ ทั้ง ๆ ที่ได้พยายามแล้ว

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มที่ต้องการชำระ แต่ไม่รู้ช่องทาง สมาชิกกลุ่มนี้มีเจตนาที่จะชำระหนี้ที่ติดค้าง แต่ด้วยความที่ไม่รู้ช่องทางที่จะชำระหนี้ หรือไม่แน่ใจว่าการชำระหนี้ นั้น เป็นหนทางที่ถูกต้อง เป็นธรรม และไม่ถูกหลอก

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มที่ไม่ต้องการชำระ สมาชิกกลุ่มนี้มีเจตนาจะปฏิเสธการชำระหนี้ คือ ต้องการไม่ชำระหนี้ ไม่ว่าจะมีความสามารถในการชำระหนี้หรือไม่ สมาชิกกลุ่มนี้ควรมีให้น้อยที่สุดหรือไม่ควรจะมีในสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร การดำเนินธุรกิจการให้สินเชื่อหรือการให้เงินกู้แก่สมาชิกไปประกอบอาชีพ ปรากฏว่าสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรหลาย ๆ แห่งประสบปัญหาการส่งชำระหนี้คืนเงินกู้ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากเรื่องต่อไปนี้

- ๑) สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
- ๒) สมาชิกการขาดการติดตาม เร่งรัด
- ๓) สมาชิกมีหนี้หลายทาง
- ๔) เกิดการทุจริตในสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร
- ๕) เป็นหนี้ที่สมาชิกค้างชำระมานาน
- ๖) คณะกรรมการดำเนินการไม่ส่งชำระหนี้สมาชิกเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ
- ๗) สมาชิกมีรายได้น้อยหรือไม่พอใช้หนี้

- ๘) สมาชิกเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของรัฐ/เป็นหนี้ตามโครงการพิเศษของรัฐ
- ๙) สมาชิกประสบภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง เป็นต้น

ขั้นตอนการติดตามเร่งรัดหนี้

ลูกหนี้ของสหกรณ์/ กลุ่มเกษตรกร คือสมาชิกซึ่งเป็นทั้งเจ้าของและผู้ใช้บริการในขณะเดียวกัน การดำเนินการ ในการติดตามเร่งรัดหนี้จากสมาชิกควรมีการติดตาม ทวงถาม แจ้งเตือนสมาชิก สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร และต้องพิจารณาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับสมาชิกแต่ละราย ในที่นี้จะขอจำแนกจำนวนสมาชิกออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- กลุ่มที่ ๑ กลุ่มสมาชิกที่มีความรับผิดชอบ ใช้วิธีขอร้องหรือทวงถามบอกกล่าวให้ทราบ
- กลุ่มที่ ๒ กลุ่มสมาชิกที่มีประวัติการชำระหนี้ไม่สม่ำเสมอ ใช้วิธีทวงถามกำหนดระยะเวลา
- กลุ่มที่ ๓ กลุ่มสมาชิกที่มีเจตนาไม่ชำระหนี้ ทวงถามแล้วไม่ได้ผล บ้ายเปียงหรือผ่อนผัน

หรือนิ่งเฉยอยู่เรื่อย ๆ ใช้วิธีทวงถามแบบยื่นคำขาด (โนติส)

สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องพิจารณากำหนดขั้นตอนการติดตามเร่งรัดหนี้ของสมาชิกทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน และโปร่งใส และควรมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- ๑) กำหนดขั้นตอนในการติดตามหนี้จากสมาชิกแต่ละรายตามความเหมาะสม
- ๒) จัดประชุมกลุ่มสมาชิกทุกกลุ่มเพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ให้สมาชิกทราบความเคลื่อนไหวทุกระยะ
- ๓) แจ้งเตือนสมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระทุกระยะและติดตามทวงถามอย่างสม่ำเสมอ
- ๔) กำหนดระเบียบหรือมติที่ประชุมที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบความเคลื่อนไหวตลอดระยะเวลา
- ๕) จัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์กับสมาชิกเพื่อให้เข้าร่วมโครงการและจะได้รับสิทธิพิเศษเพิ่มเติมเพื่อเป็นการจูงใจและให้สมาชิกมีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้
- ๖) ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการในการติดตามเร่งรัดหนี้กันเองในหมู่สมาชิกภายในกลุ่มที่สังกัด
- ๗) แจ้งความเคลื่อนไหวจากการประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้สมาชิกทราบ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานทุกครั้ง รวมทั้งหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขกรณีที่เกิดปัญหา และแจ้งให้สมาชิกได้ทราบผลการประชุมด้วย
- ๘) ขอรับการสนับสนุนและเชื่อมโยงธุรกิจสินเชื่อ การฝากเงิน กับสหกรณ์อื่น เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจ

แนวทางการติดตามเร่งรัดหนี้

- ๑. เมื่อสมาชิกได้รับเงินไปแล้ว สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องบันทึกบัญชีลูกหนี้รายตัวให้เป็นปัจจุบันทุกครั้งที่มีการเคลื่อนไหว
- ๒. สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องสร้างความไว้วางใจให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นหรือให้ความช่วยเหลือสมาชิกได้
- ๓. ภายในเวลา ๓ เดือน หลังจากวันที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้ว สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบผลการใช้เงินกู้ของสมาชิกว่า เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้หรือไม่ หากพบว่า สมาชิกนั้น ๆ ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๗ วันเพื่อบอกเลิกสัญญาและเรียกเงินกู้คืน

๔. หลังจากสมาชิกรับเงินกู้ไปแล้ว ๖ เดือน สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องมอบหมายเจ้าหน้าที่ไปติดตามผลการใช้เงินกู้ของสมาชิก กรณีที่สมาชิกกู้เงินระยะปานกลางหรือเงินกู้ระยะยาว ต้องจัดให้มีการตรวจติดตามอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๕. ก่อนครบ กำหนดชำระ หนี้คืน ๖๐ วัน สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร มีหนังสือแจ้งเตือนสมาชิกให้ส่งชำระหนี้ตามกำหนด ซึ่งเป็นการแจ้งเตือน ครั้งที่ ๑

๖. ก่อนครบ กำหนดชำระหนี้คืน ๓๐ วัน สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร มีหนังสือแจ้งเตือนสมาชิกให้ส่งชำระหนี้ตามกำหนด ซึ่งเป็นการแจ้งเตือน ครั้งที่ ๒

๗. เมื่อสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร แจ้งเตือนก่อนครบกำหนดชำระครบ ๒ ครั้งแล้ว หากสมาชิกไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้เนื่องจากสาเหตุอันควรขอผ่อนผัน สมาชิกมีสิทธิที่จะยื่นขอผ่อนผันการชำระหนี้ต่อสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรได้

๘. เมื่อหนี้ที่สมาชิกกู้ยืมใกล้จะครบกำหนดชำระหรือครบกำหนดชำระแล้ว หากสมาชิกไม่สามารถส่งชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน ต้องติดตาม เร่งรัดให้สมาชิกส่งดอกเบี้ยเพื่อไม่ให้มีดอกเบี้ยค้าง

๙. เมื่อสมาชิกค้างชำระเป็นเวลา ๑ เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ โดยไม่ได้รับการผ่อนผันหรือบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ทำผิดสัญญาหรือผิดวัตถุประสงค์ เพื่อเรียกหนี้คืน สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ทำหนังสือแจ้งให้สมาชิกชำระหนี้ (โนติส) ถึงสมาชิกทางไปรษณีย์ตอบรับหรือส่งทาง อื่น ๆ ให้ถือว่าเป็นการแจ้งเตือนสมาชิก ครั้งที่ ๑

๑๐. เมื่อสมาชิกผู้กู้ค้างชำระเป็นเวลา ๑ เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทุกคนทราบจำนวนหนี้แต่ละสัญญาและผู้ค้ำประกันแต่ละคนต้องรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยแจ้งทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือหากเป็นหนี้ที่มีหลักประกันอื่นเช่น จำนอง อสังหาริมทรัพย์เป็นประกันให้แจ้งการบังคับจำนองไปพร้อมกับการแจ้งให้สมาชิกชำระหนี้ ให้ถือว่าเป็นการแจ้งเตือนผู้ค้ำประกัน ครั้งที่ ๑

๑๑. เมื่อสมาชิกค้างชำระเป็นเวลา ๒ เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ โดยไม่ได้รับการผ่อนผันหรือบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ทำผิดสัญญาหรือผิดวัตถุประสงค์ เพื่อเรียกหนี้คืน สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ทำหนังสือแจ้งให้สมาชิกชำระหนี้ (โนติส) ถึงสมาชิกทางไปรษณีย์ตอบรับหรือส่งทาง อื่น ๆ ให้ถือว่าเป็นการแจ้งเตือนสมาชิก ครั้งที่ ๒

๑๒. เมื่อสมาชิกผู้กู้ค้างชำระเป็นเวลา ๒ เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทุกคนทราบจำนวนหนี้แต่ละสัญญาและผู้ค้ำประกันแต่ละคนต้องรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยแจ้งทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือหากเป็นหนี้ที่มีหลักประกันอื่นเช่น จำนอง อสังหาริมทรัพย์เป็นประกันให้แจ้งการบังคับจำนองไปพร้อมกับการแจ้งให้สมาชิกชำระหนี้ ให้ถือว่าเป็นการแจ้งเตือนผู้ค้ำประกัน ครั้งที่ ๒

๑๓. ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการติดตาม เร่งรัดหนี้ รายงานความเคลื่อนไหวหนี้ค้างชำระที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้จัดการ และคณะกรรมการดำเนินการทุกครั้งที่มีการประชุมหรือเป็นประจำทุกเดือน

การแก้ไขปัญหาเบื้องต้นของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

เมื่อมีหนี้ค้างชำระ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ควรหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นเพื่อต้องทราบทราบปัญหาของสมาชิกแต่ละรายโดยอาจใช้วิธีการเจรจามาใช้ในการดำเนินการ รายละเอียด ดังนี้

ก. การเจรจา จะต้องใช้ศิลปะ ความสามารถ และใช้ไหวพริบในการเจรจาซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ยืดหยุ่นตลอดเวลา ซึ่งก่อนเจรจาจะต้องเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกผู้กู้ เช่น ภาระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ค่าปรับ (ถ้ามี)

ข. การหาข้อแก้ไขกรณีมีปัญหา เช่น การหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงของลูกหนี้ว่า เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือภายใน เป็นปัญหาชั่วคราวหรือถาวร เพื่อหาทางแก้ไข

ค. เตรียมมาตรการแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางการเจรจาและยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ การเจรจาต่อรอง ทั้งนี้ ต้องไม่ทำให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรเสียหาย และสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้เร็วที่สุด ดังนี้

๑. การประนีประนอม ใช้กับลูกหนี้ที่มีแนวโน้มจะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหานั้นกรณีนี้จะเปิดโอกาสให้ลูกหนี้เสนอเงื่อนไขการชำระหนี้ และเจรจาให้นำเข้าจุดที่ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องการและอาจปรับมาตรการ เช่น เงื่อนไขการชำระหนี้และเงื่อนไขอื่น ๆ ให้อยู่ในจุดที่ลูกหนี้จะสามารถปฏิบัติได้ เช่น ปลอดดอกเบี้ย ดอกเบี้ยต่ำ ผลัดการชำระ (ไม่เกิน ๓ เดือน เนื่องจากยังไม่มีค่าเผื่อหนี้สูญ) เพื่อให้มาชำระหนี้ หรือสมาชิกผู้กู้ทำหนังสือรับสภาพหนี้พร้อมลงนามรับสภาพหนี้

๒. วิจัยติวิทยา ใช้กับลูกหนี้ที่มีแนวโน้มว่า ไม่ให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหานั้น หรือคาดว่าจะการเจรจาจะล้มเหลว ประสบความยากลำบาก การเจรจากับสมาชิกผู้กู้ ควรวางตัวเป็นแบบทางการแสดงความเห็นอกเห็นใจ และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจะต้องรับดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นเพื่อประโยชน์ทั้งทางลูกหนี้และสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้องควบคุมอารมณ์ในระหว่างการเจรจา เสนอเงื่อนไขเพื่อโน้มน้าวใจให้สมาชิกผู้กู้รับเงื่อนไข ถ้าประสบผลสำเร็จในการเจรจาให้มาชำระหนี้ หรือให้สมาชิกผู้กู้ทำหนังสือรับสภาพหนี้พร้อมลงนามรับสภาพหนี้

๓. เชิญผู้ค้าประกันร่วมเจรจา เพื่อสร้างบรรยากาศในการเจรจา ความเกรงใจของสมาชิกต่อผู้ค้าประกัน ความเห็นอกเห็นใจผู้ค้าประกัน หากผู้กู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ค้าประกันจะต้องประสบปัญหาความเดือดร้อนตามกัน

๔. ชี้ให้สมาชิกผู้กู้และผู้ร่วมรับผิดชอบเห็นถึงผลเสียหาย ถ้าสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรดำเนินการทางกฎหมาย เช่น ทำให้สูญเสียโอกาสที่จะได้รับสินเชื่อหรือกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่น ๆ เสียเวลาและค่าใช้จ่ายทางศาล ขาดความเชื่อถือว่าไว้วางใจในอนาคต ความล่มสลายของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่เป็นที่พึงยามยาก ฯลฯ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

เมื่อได้ดำเนินการด้วยวิธีการเจรจาแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ สมาชิกยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ที่จะดำเนินการให้หนี้ค้างลดลงหรือดำเนินการชำระตามที่ได้เจรจาไปแล้ว สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ ดังต่อไปนี้

๑. สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องประชุมบรรดาสมาชิก และให้สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน

๒. การรับรองการกู้เงินของประธานกลุ่ม (กรณีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์) และคณะกรรมการดำเนินการซึ่งให้คำรับรองการกู้เงินของสมาชิก ส่วนมากมาจากความเห็นอกเห็นใจมากกว่าจะคำนึงถึงระเบียบที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก จะต้องให้คำรับรองอย่างมีเหตุมีผลและพิจารณาด้วยความรอบคอบจึงจะไม่เกิดปัญหานี้ซ้ำ

๓. เจ้าหน้าที่สินเชื่อ ต้องเข้าใจข้อมูล มีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานด้วยความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะทำงานด้วยความอดทน อดกลั้น ไม่โลภมากและเห็นแก่อำมีสินจ้าง

๔. ผู้จัดการ จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน เพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดของฝ่ายจัดการ ต้องให้คำปรึกษา แนะนำ ร่วมแก้ไขปัญหาสมาชิกที่ผิดชำระหนี้ร่วมกับเจ้าหน้าที่สินเชื่อ รวมทั้งต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูล ความต้องการและปัญหาของสมาชิกด้วย

๕. ฝ่ายจัดการ ต้องประสานงานที่สำคัญ ๆ เพื่อสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน ในด้านสถานการณ์ของธุรกิจสินเชื่อ เช่นจำนวนลูกหนี้ระยะสั้น ระยะปานกลาง ยอดลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ประเมินการหนี้สงสัยจะสูญ ความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก เพื่อที่คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาหาทางแก้ไขในเบื้องต้น

๖. คณะกรรมการดำเนินการ ขาดความรู้ความเข้าใจในธุรกิจสินเชื่อ และความรู้ความเข้าใจในระบบงานสหกรณ์ ทำให้ไม่ทราบถึงเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที กรรมการต้องเป็นผู้ที่แสวงหาข้อมูลของสมาชิกแต่ละรายก่อนที่จะอนุมัติสินเชื่อแก่สมาชิก หากตัดสินใจผิดพลาดย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อสมาชิกและสหกรณ์ในอนาคต

บรรณานุกรม

ส่งเสริมสหกรณ์, กรม. คู่มือการบริหารสินเชื่อและแนวทางแก้ไขปัญหาลูกหนี้เงินให้กู้ที่ผิดนัดชำระหนี้. สำนักพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๑

ส่งเสริมสหกรณ์, กรม. คู่มือการดำเนินคดีของสหกรณ์. สำนักงานทะเบียนและกฎหมาย กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๒

ตรวจบัญชีสหกรณ์, กรม. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “การควบคุมภายในที่ดีด้านธุรกิจสินเชื่อ”. สำนักนโยบายและมาตรฐาน : ๒๕๕๑